

Г. Г. Меркотун, здобувач ступеня доктора філософії
кафедри державного управління і місцевого
самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

ЕКОНОМІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДО КРАЇН-КАНДИДАТІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ КАНДИДАТІВ НА ВСТУП

*У статті висвітлено вимоги Європейського Союзу до країн-кандидатів та потенційних кандидатів на вступ щодо економічного врядування на прикладі нашої країни. Акцентовано, що процес набуття членства країною-кандидатом у Європейському Союзі є досить тривалим і передбачає виконання загальних критеріїв, визначених у ст. 49 Договору про Європейський Союз та додаткових, Копенгагенських критеріїв, яким має відповідати країна-кандидат. Відповідність Копенгагенським критеріям повинна свідчити про здатність країни-кандидата виконувати обов'язки країни-члена ЄС, зокрема щодо наявності діючої ринкової економіки й спроможності витримати тиск конкуренції та ринкових сил у межах ЄС та спроможності взяти на себе зобов'язання, що випливають із членства в ЄС, включаючи визнання цілей політичного, економічного та валютного союзу. Проаналізовано результати селф-скринінгу України та скринінгу Європейської Комісії за напрямом «Економічна та монетарна політика» з метою визначення, наскільки законодавство країни-кандидата відхиляється від *acquis* Європейського Союзу і потребує адаптації, проведених у 2023 р. Особливу увагу в статті приділено розгляду першого Звіту про прогрес України в рамках Пакета розширення, в якому Європейська Комісія визначила досягнення, проблеми та завдання України на шляху до Європейського Союзу, в тому числі й щодо економічного врядування, які містяться в переговорному розділі 17 «Економічна та монетарна політика» кластеру 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання». Обґрунтовано важливість оперативного та беззаперечного виконання рекомендацій Європейської Комісії за результатами щорічних звітів про прогрес України в рамках Пакета розширення, адже від цього залежить швидкість проходження нашою країною євроінтеграційного шляху та отримання повноправного членства в Європейському Союзі.*

Ключові слова: економічне врядування, Європейський Союз, економічне врядування в ЄС, публічне управління, європейська політика, європейська інтеграція, координація економічної та фінансової політик, монетарний союз, країна-кандидат.

A. H. Merkotun. Economic governance in the context of the requirements of the European Union to candidate countries and potential candidates for accession

*The article highlights the requirements of the European Union to the candidate countries and potential candidates for accession regarding economic governance, using the example of our country. It was emphasized that the process of acquiring membership of a candidate country in the European Union is quite long and involves the fulfillment of the general criteria defined in Art. 49 of the Treaty on the European Union and additional Copenhagen criteria, which the candidate country must meet. Compliance with the Copenhagen criteria should indicate the ability of the candidate country to fulfill the obligations of an EU member state, in particular with regard to the presence of a functioning market economy and the ability to withstand the pressure of competition and market forces within the EU and the ability to assume the obligations arising from membership in EU, including recognition of the goals of political, economic and monetary union. The results of the self-screening of Ukraine and the screening of the European Commission in the direction of «Economic and Monetary Policy» are analyzed in order to determine to what extent the legislation of the candidate country deviates from the *acquis* of the European Union and needs adaptation, carried out in 2023. The article pays special attention to the consideration of the first Report on Ukraine's progress within the framework of the Enlargement Package, in which the European Commission identified Ukraine's achievements, problems and tasks on the way to the European Union, including those related to economic governance, which are contained in negotiation chapter 17 «Economic and monetary policy» of cluster 3 «Competitiveness and inclusive growth». The importance of prompt and unquestionable implementation of the recommendations of the European Commission based on the results of annual reports on the progress of Ukraine within the framework of the Enlargement Package is substantiated, because the speed of our country's European integration path and obtaining full membership in the European Union depends on this.*

Key words: economic governance, European Union, economic governance in the EU, public administration, European policy, European integration, coordination of economic and fiscal policies, monetary union, candidate country.

Постановка проблеми. У надзвичайно складних умовах повномасштабного російського вторгнення на територію України проходить свій євроінтеграційний шлях наша держава. Процес набуття членства країною-кандидатом у Європейському Союзі є досить тривалим і передбачає виконання низки критеріїв, як загальних, визначених у ст. 49 Договору про Європейський Союз 1993 р., так і додаткових – Копенгагенських критеріїв, яким має відповідати країна-кандидат. Відповідність Копенгагенським критеріям повинна свідчити про здатність країни

виконувати обов'язки країни-члена ЄС. Зокрема, країна-кандидат повинна забезпечити: стабільність установ, що гарантують демократію, верховенство права, забезпечення прав людини, повагу і захист прав меншин; наявність діючої ринкової економіки та спроможність витримати тиск конкуренції та ринкових сил у межах ЄС; спроможність взяти на себе зобов'язання, що випливають із членства в ЄС, включаючи визнання цілей політичного, економічного та валютного союзу. Особлива увага ЄС приділяється економічному врядуванню країн-кандидатів, адже саме від нього багато в чому залежить не тільки успішність проходження євроінтеграційного шляху потенційними кандидатами на вступ, а й подальший розвиток країни уже в статусі члена ЄС.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика європейської інтеграції нашої країни актуалізувалася серед вітчизняних науковців в умовах проходження Україною процесу набуття членства країною-кандидатом у Європейському Союзі. Так, аналізу концептуальних засад основоположного принципу гармонізації вітчизняного податкового права із законодавством ЄС, присвячено дослідження Р. Гаврилюк та П. Пацурківського [3]. У свою чергу, питання економічної інтеграції України до ЄС в умовах російсько-української війни аналізують О. Шнирков та О. Чугаєв [14]. Науковці цілком слушно зазначають, що надання статусу країни-кандидата на членство в ЄС стало «новітнім інструментом інтеграції, залучення фінансування та проведення реформ в Україні із наближенням до законодавства ЄС» [14, с. 65]. Визначення поточних фінансово-правових проблем євроінтеграційного процесу України, узагальнення методологічних засад концепції поетапного приєднання до ЄС та формування пропозицій щодо оновлення інструментів моніторингу й фінансового заохочення до проходження послідовних етапів набуття членства в ЄС є метою наукового доробку Т. Богдан [2].

Водночас, варто зазначити, що питання розбудови економічного врядування в Україні в умовах проходження нею євроінтеграційного шляху на теренах вітчизняної науки є недостатньо дослідженими. Особливої уваги потребує такий аспект означеної тематики як економічне врядування в контексті вимог Європейського Союзу до країн-кандидатів та потенційних кандидатів на вступ.

Метою статті є аналіз економічного врядування в контексті вимог Європейського Союзу до країн-кандидатів та потенційних кандидатів на вступ на прикладі України.

Виклад основного матеріалу. На п'ятий день повномасштабної неспровокованої і невинуватої російської агресії, 28 лютого 2022 р., Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі [15] й за цей час пройшла вже декілька етапів на цьому шляху. Відповідно до установчих документів, процес вступу країни-кандидата до Європейського Союзу складається із декількох ключових етапів. Перший із яких для України завершився 23 червня 2022 р. набуттям статусу кандидата на вступ до ЄС (за умови виконання семи завдань («кроків»)). Європейська Рада визнала європейську перспективу України, на підставі висновку Європейської Комісії від 17 червня 2022 р., та надала нашій країні статус кандидата. 8 листопада 2023 р. Європейська Комісія опублікувала звіт про Україну, рекомендувавши розпочати переговори про вступ, у межах пакету розширення. А 25 червня 2024 р. Європейський Союз офіційно відкрив переговори про вступ з Україною на міжурядовій конференції в Люксембурзі. Із закінченням переговорів про вступ, завершенням реформ та виконанням необхідних вимог – країна-кандидат приєднується до ЄС й стає його повноправним членом. Варто зазначити, що неможливо передбачити, скільки триватиме переговорний процес, адже швидкість переговорів залежить від швидкості реформ у країні-кандидаті та узгодження її національного законодавства із законодавством ЄС.

Україна, як і будь-яка країна-кандидат, має відповідати Копенгагенським критеріям та імплементувати всі положення спільного законодавства ЄС за визначеними 33 напрямками політики (розділами), які згруповано в шість тематичних кластерів (1 – Основні принципи процесу вступу; 2 – Внутрішній ринок; 3 – Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання; 4 – «Зелений» порядок денний та стала колективність; 5 – Ресурси, сільське господарство та згуртування; 6 – Зовнішні відносини). У контексті теми нашого дослідження на особливу увагу заслуговує Розділ 17 «Економічна та монетарна політика» Кластеру 3 «Конкурентоспроможність та інклюзивне зростання».

Перш ніж перейти до розгляду вимог ЄС до країн-кандидатів та потенційних кандидатів щодо економічного врядування коротко зупинимося на розгляді чинного законодавства ЄС у сфері економічної політики.

Відповідно до ст. 120 Договору про функціонування Європейського Союзу держави-члени провадять свої економічні політики з метою сприяння досягненню цілей Союзу та в контексті загальних керівних принципів, сформованих Європейською Радою за рекомендацією Європейської Комісії. Держави-члени та Союз діють згідно з принципом відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією, сприяючи ефективному розподілу ресурсів та відповідно до затвердженої економічної політики, що ґрунтується на тісній координації економічних політик держав-членів на внутрішньому ринку і на визначенні спільних цілей [7].

Пункт 1 статті 121 Договору закріплює, що держави-члени вважають свої економічні політики предметом спільного інтересу та координують їх у рамках Європейської Ради [7]. Економічна політика залишається сферою компетенції держав-членів. Водночас, вони визнають необхідність координації, яка відбувається через Європейську Раду. Зобов'язання розглядати економічну політику як «питання спільного інтересу» і, таким чином, координувати її між собою покладається на всі держави-члени. Додаткові зобов'язання діють для країн, валютою яких є євро.

Стаття 121 Договору про функціонування Європейського Союзу визначає два основні інструменти координації економічної політики держав-членів, а саме: правила ухвалення загальних керівних принципів (broad guidelines) та багатосторонню систему нагляду (multilateral surveillance procedure), які доповнюються «санкційною» процедурою надмірного дефіциту (excessive deficit procedure) [6, с. 515]. Серед керівних принципів чинним законодавством ЄС визначено: забезпечення якості та стійкості державних фінансів; усунення макроекономічних дисбалансів; зменшення дисбалансів в Єврозоні; оптимізація підтримки досліджень, розробок та інновацій; зміцнення трикутника знань та розкриття потенціалу цифрової економіки; підвищення ефективності використання ресурсів та скорочення викидів парникових газів; поліпшення бізнес-середовища та середовища для споживачів; модернізація та розвиток промислової бази; сприяння інвестиціям; посилення зростання шляхом проведення державами-членами структурних реформ; усунення основних перешкод для сталого зростання та зайнятості на рівні ЄС; підвищення стійкості та орієнтованості на зростання державних фінансів [6, с. 517].

Система багатостороннього нагляду базується на Пакті про стабільність і зростання (Stability and Growth Pact, SGP) 1997 р., Договорі про стабільність, координацію та управління в економічному і монетарному союзі (Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union) 2012 р., так званих «Шести пакетах» («Six-pack» – 6 регламентів та директив) 2011 р. та «Двох пакетах» («Two-pack» – два регламенти) 2013 р. «Шість пакетів» внесли зміни до регламентів 1997 р. щодо надмірного дефіциту та надали чотири нових регламенти й директиви щодо бюджетування та макроекономічних дисбалансів. У свою чергу, «Два пакети» містять два регламенти, які ще більше поглиблюють нагляд за бюджетами держав-членів Єврозони та процедури для країн, що перебувають у скрутному становищі.

Фактичний багатосторонній нагляд здійснюється на рівні Європейської Ради на основі звітів Європейської Комісії, до яких держави-члени зобов'язані подавати необхідну інформацію. Згідно чітко визначених процедур, у разі виявлення Європейською Радою, в контексті багатостороннього нагляду, факту, що економічна політика держави-члена не відповідає керівним принципам або може поставити під загрозу належне функціонування європейської валютної системи, Європейська Комісія може направити попередження відповідній державі-члену у вигляді своєрідного офіційного повідомлення. Після цього Європейська Рада за пропозицією Європейської Комісії, на підставі окремого рішення, може видати конкретну рекомендацію щодо того, як діяти стосовно цієї держави-члена. Така рекомендація слугуватиме формою політичного тиску на цю державу. Усі рішення приймаються Європейською Радою кваліфікованою більшістю, але із застереженням, що голос держави, якої стосується ухвалене рішення, не береться до уваги й не зараховується для досягнення необхідної більшості. Європейська Рада або окрема держава-член може звернутися до Європейської Комісії з проханням надати необхідну рекомендацію або пропозицію для схвалення [6, с. 517].

Право Європейського Союзу у сфері економічної та монетарної політики визначає незалежність центральних банків у державах-членах, забороняє пряме фінансування державного сектору центральними банками та забороняє привілейований доступ державного сектору до фінансових інституцій. Як уже зазначалося вище, держави-члени вважають свої економічні політики предметом спільного інтересу та координують свої економічні політики і підпадають під дію Пакту про стабільність і зростання в частині фіскального нагляду.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони включає положення про співпрацю та обмін інформацією [12]. Вони забезпечують поступове наближення політик України до орієнтованих на стабільність політик Економічного та монетарного союзу. Щорічні економічні діалоги є корисним форумом для обміну поглядами та моніторингу прогресу в узгодженні з *acquis* ЄС [1].

Щорічні звіти про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом оприлюднюють інформацію щодо загального прогресу виконання Угоди про асоціацію. У Звіті про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік зазначено, що в 2023 р. прогрес виконання завдань в рамках Угоди про асоціацію становить 88 % [5].

На етапі переговорів про вступ Європейська Комісія стежить за прогресом країни-кандидата у застосуванні законодавства ЄС та виконанні інших своїх зобов'язань, включаючи будь-які контрольні вимоги, дає країні-кандидату додаткові вказівки, оскільки вона бере на себе обов'язки членства, а також гарантує поточним членам, що країна-кандидат відповідає умовам для приєднання.

Європейська Комісія шляхом скринінгу проводить детальну перевірку кожного напрямку політики з метою визначення, наскільки законодавство країни-кандидата відхиляється від *acquis* ЄС і потребує адаптації. Про результати скринінгу Європейська Комісія інформує Європейську Раду, а за умови виконання країною-кандидатом необхідних умов, рекомендує почати переговори за певним розділом.

Україна стала першою країною, яка провела селф-скринінг ще до офіційного скринінгу Європейської Комісії. Порядок проведення селф-скринінгу, з метою забезпечення підготовки України до переговорів про вступ до Європейського Союзу, було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 189 [10]. Відповідно до постанови, первинна оцінка повинна проводитися з дотриманням таких принципів, що передбачають:

- орієнтованість на результат – підготовка пропозицій щодо приведення галузевого законодавства України у відповідність з правом ЄС (acquis ЄС);
- ефективність – мінімізація кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для оперативної імплементації актів права ЄС (acquis ЄС) у відповідній сфері;
- релевантність – проведення первинної оцінки поточних редакцій актів права ЄС (acquis ЄС) у відповідній сфері [10].

Оцінку проводили в декілька етапів протягом 6 місяців – з березня по жовтень 2023 р. Варто зазначити, що цей етап не є обов'язковим за процедурою ЄС. Водночас, селф-скринінг, до проведення якого було залучено більше 80 органів державної влади, державних установ, міжнародних проєктів та громадських організацій, які опрацювали близько 28 тисяч актів права ЄС, дав змогу визначити стан адаптації українського законодавства до права ЄС, виявити невідповідності та прогалини, які треба усунути в межах переговорів та підготовки до вступу в ЄС [4, с. 5].

У Звіті за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) зокрема зазначено, що «наближення українського законодавства до актів права ЄС у сфері економічної та монетарної політики дозволить підвищити ефективність банківської системи та збирання статистичної інформації. Зокрема, запровадження регуляторних практик ЄС забезпечуватиме більш ефективне відновлення та реструктуризацію кредитних установ та інвестиційних компаній шляхом впровадження структурованого підходу до управління збанкрутіними банками, зменшуючи ймовірність системних криз і сприяючи підвищенню довіри до банківського сектору. У свою чергу, це сприятиме надходженню прямих іноземних інвестицій» [4, с. 112].

Європейська Комісія щороку оприлюднює комунікацію про розширення, в якій викладає рекомендації щодо цього процесу. Детальна оцінка поточного стану та прогресу, досягнутого країнами-кандидатами й потенційними кандидатами на їхньому шляху до Європейського Союзу надається у звітах, що оприлюднюються разом із комунікацією. Надана оцінка зосереджена на реалізації фундаментальних реформ і містить чіткі вказівки щодо пріоритетів. Комунікація та звіти разом утворюють «Пакет розширення ЄС» [11].

Пакет розширення ЄС – стратегічний документ щодо політики розширення ЄС, який публікують щороку восени. Він містить звіт Європейської Комісії з оцінкою прогресу, що досягли країни-кандидати та потенційні кандидати на членство. У 2023 р. Україну вперше було додано до Пакета розширення, і наша країна бере повноцінну участь у його підготовці як країна-кандидат.

8 листопада 2023 р. Європейська Комісія оприлюднила перший Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення [16]. У Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейська Комісія визначила досягнення, проблеми та завдання України на шляху до ЄС, у тому числі й щодо економічного врядування України. У Звіті, зокрема зазначається, що надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 р. прискорило зусилля з реформування. Європейська Комісія заявила, що Україна досягла значного прогресу в реалізації семи ключових реформ, визначених у 2022 р. [16].

Європейська Комісія в Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення зазначила, що Уряд нашої країни продемонстрував стійку відданість здійсненню вкрай необхідних реформ для заохочення зростання та фінансової стабільності. У рамках вимог до реформ, викладених у послідовних програмах МВФ, були проведені важливі дії щодо зміцнення стабільності банківського сектору, включаючи заходи щодо посилення банківського нагляду та механізмів регулювання, так само як і реформи з підвищення незалежності Національного банку України. Україна також здійснила кроки для підвищення прозорості державних фінансів та установ, зокрема публікуючи бюджетну інформацію, покращуючи систему державних закупівель та оприлюднюючи інформацію щодо звітності про активи державних службовців. Водночас, додаткові реформи потрібні для подальшого гарантування прозорості державних фінансів, так само як і запобігання впливу приватних інтересів, боротьбі з корупцією, зміцненню верховенства права і покращення бізнес середовища.

Водночас, Європейська Комісія акцентувала, що Україні не вдалося досягти значного прогресу у сфері економічної та монетарної політики – через повномасштабне російське вторгнення, яке вимагало надзвичайних заходів економічної політики. Умови воєнного стану в Україні детермінували обмеження ринкових принципів та збільшили залученість держави в економіку. І хоча протягом повномасштабного російського вторгнення український Уряд демонструє похвальну стійкість та адаптивність у впровадженні політики підтримки макроекономічної та фінансової стабільності, тим не менш, поточна ситуація неминуче призвела до деякої централізації влади та зменшення незалежності установ, відповідальних за економічну політику. Національний банк призупинив інфляційне таргетування, перейшов до режиму фіксованого валютного курсу і запровадив заходи нагляду та регулювання (що в цілому допомогло зберегти фінансову стабільність та зміцнити довіру до національної валюти) [8]. Крім того, НБУ напряму фінансував приблизно 1/3 державних потреб у фінансуванні в 2022 р., хоча ця практика була припинена на початку 2023 р., знижуючи ризики для стабільності цін та зовнішньої стабільності. Уряд також запровадив контроль за цінами на товари першої необхідності й комунальні послуги та тимчасово зменшив значну кількість податків. Були розширені програми допомоги для домогосподарств й бізнесу та продовжені заходи щодо дерегуляції, що мали на меті покращення бізнес середовища.

Європейська Комісія зазначає, що Уряд України продемонстрував дивовижну ступінь послідовності, що включав в себе проєкт національного відновлення із 7 кроків та плану розвитку, презентованого в травні 2022 р. та продовженого планом національних дій на 2023 р. Безперервна та постійна взаємодія з МВФ, так само як і з Комісією Макрофінансової допомоги «Плюс» (MFA+), також є важливим якорем для подальших реформ [16].

Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС 2023 р. містив не лише загальну оцінку прогресу України, а й чіткі рекомендації, які повинні бути виконані протягом 2024 р. (так звані «сірі бокси»). Спектр таких рекомендацій надзвичайно широкий, адже вони охоплюють політичні та економічні критерії вступу до ЄС, а також ключові 33 розділи за всіма сферами державної політики. Зокрема, у розділі 17 «Економічна та монетарна політика» Європейська Комісія рекомендувала: підготуватися до повернення до інфляційного таргетування та режиму гнучкого обмінного курсу; обмежити монетарне фінансування державного бюджету; підготуватися до відновлення середньострокового бюджетного планування починаючи з 2024 року.

Виконання наданих Європейською Комісією рекомендацій є необхідною умовою проходження нашою країною подальших етапів на шляху європейської інтеграції. Виконання всіх рекомендацій та закриття розділів і кластерів переговорів є доволі громіздкими, при тому, що на кожному кроці вимагається одностайність 27 держав-членів ЄС [2, с. 9].

На виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року, Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням № 133-р від 9 лютого 2024 р. затвердив план заходів з виконання цих рекомендацій, чітко визначив строки виконання та відповідальних [9].

9 вересня 2024 р. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України передав Європейській Комісії Звіт України в межах пакета розширення ЄС 2024 року. До підготовки цього Звіту, який містить 900 сторінок, було залучено близько 140 державних установ [13]. У жовтні 2024 р. очікується новий Звіт Європейської Комісії щодо прогресу України в межах Пакету розширення ЄС.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Україна має унікальний досвід європейської інтеграції, адже він проходить в умовах війни. Даючи гідну відсіч російському агресору, зазнаючи величезних людських, фінансово-економічних, інфраструктурних, матеріальних втрат, наша країна набула статусу кандидата на вступ до ЄС, виконує рекомендації Європейської комісії в рамках Пакета розширення ЄС, продовжує європейську інтеграцію в різних сферах, поглиблює партнерство з ЄС на секторальних напрямках, і запроваджує на практиці положення Угоди про асоціацію. Кожна країна-член ЄС має власний досвід проходження євроінтеграційного шляху, детальний аналіз якого є корисним для нашої країни. Саме цей напрям й стане предметом нашого подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради. Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі : робочий документ персоналу Комісії. Брюссель. 01.02.2023. SWD(2023) 30 final / Європейська Комісія. Брюссель, 2023. 70 с. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Analitychnyj-zvit-YEK-ukrayinskoju.pdf>.
2. Богдан Т. П. Удосконалення концептуальних засад євроінтеграції та фінансово-правові механізми прискорення вступу України в ЄС. *Фінанси України*. 2024. № 3. С. 7–26.
3. Гаврилюк Р., Пацурківський П. Принципи гармонізації податкового права ЄС. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 1. С. 37–50.
4. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (Acquis ЄС). URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-UA.pdf>.
5. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023-UA_2.pdf.
6. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС / М. TOMÁŠEK, V. ŠMEJKAL [та ін.]. Прага : Wolters Kluwer ČR, 2024. 1780 с.
7. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.
8. Основні висновки Доповіді 2023 р. щодо України / Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/osnovni-visnovki-dopovid-2023-p-shodo-ukraini-uk?s=232>.
9. Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 лют. 2024 р. № 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-%D1%80#Text>.
10. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) : постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2023 р. № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text>.

11. Розширення ЄС. Україна. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/enlargement>.
12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифіковано із заявою Законом України від 16 верес. 2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
13. Україна передала Європейській комісії другий звіт у межах пакета розширення ЄС 2024 року. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-drugyj-zvit-ukrayiny-u-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku>.
14. Шнирков О., Чугаєв О. Економічна інтеграція України до ЄС в умовах російсько-української війни. *Журнал європейської економіки*. 2023. Т. 22, № 1 (84). С. 49–68.
15. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council : Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 17.6.2022. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/c8316380-6cb6-4ffd-8a84-d2874003b288_en?filename=Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf.
16. Ukraine 2023 : Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2023 Communication on EU Enlargement policy : Commission staff working document. Brussels, 8.11.2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf.

References:

1. Analytchnyj zvit do Povidomlennia Komisii dlia Yevropejs'koho Parlamentu, Yevropejs'koi Rady ta Rady. Vysnovok Yevropejs'koi Komisii schodo zaiavky Ukrainy na chlenstvo v Yevropejs'komu Soiuzi : robochij dokument personalu Komisii. Briussel'. 01.02.2023. SWD(2023) 30 final / Yevropejs'ka Komisiia. Briussel', 2023. 70 p. [Analytical report to the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council. Conclusion of the European Commission on Ukraine's application for membership in the European Union: a working document of the Commission's staff]. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Analytchnyj-zvit-YEK-ukrayinskoyu.pdf>. [in Ukrainian].
2. Bohdan T. P. (2024) Udoslonaennia kontseptual'nykh zasad ievrointehratsii ta finansovo-pravovi mekhanizmy pryskorenna vstupu Ukrainy v YeS. [Improvement of the conceptual foundations of European integration and financial and legal mechanisms for accelerating Ukraine's accession to the EU]. *Finansy Ukrainy* [Finances of Ukraine]. № 3. P. 7–26. [in Ukrainian].
3. Gavrilyuk R., Patsurkivskiy P. (2024). Prynstypy harmonizatsii podatkovoho prava YeS [Principles of harmonization of EU tax law]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo* [Foreign trade: economy, finance, law]. № 1. P. 37–50. [in Ukrainian].
4. Zvit za rezul'tatamy provedennia pervynnoi otsinky stanu implementatsii aktiv prava Yevropejs'koho Soiuzu (Acquis YeS). [Report on the results of the initial assessment of the state of implementation of the acts of the European Union (Acquis EU)]. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf. [in Ukrainian].
5. Zvit pro vykonannia uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropejs'kym Soiuzom za 2023 rik [Report on the implementation of the association agreement between Ukraine and the European Union for 2023]. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/zvit-pro-vykonannia-ua-za-2023_UA_2.pdf. [in Ukrainian].
6. Komentar do Dohovoru pro funktsionuvannia YeS, Dohovoru pro YeS ta Khartii osnovopolozhnykh prav YeS [Commentary on the Treaty on the Functioning of the EU, the Treaty on the EU and the Charter of Fundamental Rights of the EU] / M. TOMÁŠEK, V. ŠMEJKAL [ta in.]. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2024. 1780 s. [in Ukrainian].
7. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropejs'kij Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropejs'koho Soiuzu [Consolidated versions of the Treaty on the European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union] (2010/C 83/01). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text. [in Ukrainian].
8. Osnovni vysnovky Dopovidi 2023 r. schodo Ukrainy [Main conclusions of the 2023 Report on Ukraine] / Predstavnytstvo Yevropejs'koho Soiuzu v Ukraini [Representation of the European Union in Ukraine]. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/osnovni-vysnovky-dopovid-2023-r-shodo-ukraini-uk?s=232>. [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Rozporiadzhennia "Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z vykonannia rekomendatsij Yevropejs'koi Komisii, predstavlenykh u Zviti pro prohres Ukrainy v ramkakh Paketa rozshyrennia Yevropejs'koho Soiuzu 2023 roku" [Order "On the approval of the plan of measures for the implementation of the recommendations of the European Commission, presented in the Report on the progress of Ukraine within the framework of the 2023 European Union Enlargement Package"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-2024-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Postanova "Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia pervynnoi otsinky stanu implementatsii aktiv prava Yevropejs'koho Soiuzu (acquis YeS)" [Resolution "On the approval of the Procedure

for conducting an initial assessment of the state of implementation of the acts of the European Union (EU acquis)". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].

11. Rozshyrennia YeS. Ukraina [Enlargement of the EU. Ukraine]. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/enlargement>. [in Ukrainian].

12. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropejs'kym Soiuzom, Yevropejs'kym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i ikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony : ratyfikovano iz zaiavoiu Zakonom Ukrainy vid 16 veres. 2014 r. № 1678-VII [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand: ratified with a declaration by the Law of Ukraine dated September 16. 2014 № 1678-VII]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. [in Ukrainian].

13. Ukraina peredala Yevropejs'kij komisii druhyj zvit u mezhakh paketa rozshyrennia YeS 2024 roku. [Ukraine submitted the second report to the European Commission within the framework of the 2024 EU enlargement package]. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-drugyj-zvit-ukrayiny-u-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku>. [in Ukrainian].

14. Shnyrkov O., Chugaev O. (2023). Ekonomichna intehratsiia Ukrainy do YeS v umovakh rosijs'ko-ukrains'koi vijny [Economic integration of Ukraine into the EU in the conditions of the Russian-Ukrainian war]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky* [Journal of European Economy]. Vol. 22, № 1 (84). P. 49–68. [in Ukrainian].

15. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council : Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 17.6.2022. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/c8316380-6cb6-4ffd-8a84-d2874003b288_en?filename=Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf. [in English].

16. Ukraine 2023 : Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2023 Communication on EU Enlargement policy : Commission staff working document. Brussels, 8.11.2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf. [in English].